

Rutger Kopland: Muisto jonka unohdit

RISTO NIEMI-PYNTTÄRI

Hollantilainen Rutger Kopland(1934) on kiinnostava runoilijahahmo, klassikko ja pienen kielialueen runoilija. Hänen pelkistetyissä ja selkeissä runoissaan maalaiskylän pellonpientareet yhdistyvät aivojen toiminnan paradokseihin. Mielenmaisemien sijaan tämän aivotutkija-runoilija muodostaa tiloja aivoissa. Valikoiman nimi *Muisto jonka unohdit*, voisi viitata siihen, kuinka muistijäljet säilyvät aivoissa ja vaikuttavat unohtuneinkin toimintaan. Nimi on valittu ehkä J.M. Coetzeen innoittamana, joka on luonnehtinut muistojen merkitystä Koplandin runoissa ”osaksi eteenpäin menemisen strategiaa”.

Koplandin tuotannossa erotetaan kolme vaihetta: ensin anekdoottinen; sitten pelkistetty; lopuksi viisas. Heimo Pihlajamaan suomeksi kääntämä valikoima on laaja, miellyttävän tukeva yli 200 sivuinen järkäle. Koplandin runous on puheenomaista eikä lainkaan tiivistä. Helpoimmillaan hän on keskivaiheen, kirjoittaessaan mukavan pastissin The Beatlesin henkeen runossa nimeltä Julie. Keskivaiheen Koplandia voi kutsua pellonpiennarten Beatlesiksi tai Yesterdayn posetiiviksi erään hänen kokoelmansa nimen mukaan.

Rutger Kopland on taiteilijan nimi, jota käyttää professori R.H. van den Hoofdakker Groningenin yliopistosta. Hän väitteli tohtoriksi aiheena torkkuvien ja nukkuvien kissojen aivotoiminta (EEG-käyrän perusteella), alana oli biologinen psykiatria. Runous kulkee täysipainoisena parina, enemmän kuin vain harrastuksena, tämän tutkijantyön rinnalla. Varsinkin myöhäisvaiheen runoudessa on selviä merkkejä ajattelevan runoilijan ja aivojen fysiologisen tutkimuksen rinnastuksista.

Tutkijana hän on sitä mieltä, että aivojen toiminnan ymmärtämiseksi on otettava huomioon biologia ja fysiologia yhtä hyvin kuin psykologia ja sosiologiakin. Runoilijana hän puolestaan uskoo,että edellisten lisäksi kielellä on keskeinen merkitys kun ajatellaan onnea.

Aivofysiologisesti vaikuttaa että valo tuo onnen, koska se aktivoi ja poistaa depressiota. Van den Hoofdakkerin osasto, biologinen psykiatria, oli Hollannissa ensimmäinen, joka teki kokeita valon vaikutuksesta talvidepressiosta kärsiviin ihmisiin. Valoterapia osoittautui hyvin tehokkaaksi. Runoilijana Kopland kuitenkin painottaa sitä, kuinka olennaista on myös pimeys.

Kieli ja aivotoiminnan muutos, valo ja pimeys nousee esiin Aamulla -runossa, kun kaikki katoaa sanaan yö, ja aikanaan taas kaikki hitaasti kirkastuu sanaan aamu:

Jotain sen täytyy merkitä kun nukahdamme –
menimme makaamaan ja nukahdimme

mitä se sitten oli – samalla kun viimeiset
maailmaan liittyvät sanat ohenivat ja ohenivat:
kuunvalo, kaukainen koira, hiljainen hengitys,

miehen tuoksut, naisen tuoksut,
yö, ja vielä kerran yö – mitä se oli

se joka sanoi, kun viimeinenkin yö-sana
oli sammunut: nämä ovat vielä meidän käsivarsia
joissa me hajoamme tähän mustaan reikään
tämä on vielä meidän oma ruumiimme

joka sanoi jotain, vaikka ei ollut enää sanoja
jotain sen täytyy merkitä nyt kun sanaa aamu
hitaasti kirkastuu ja tulee aamu
joka piti meitä yhdessä ja päästää meidät
siihen tilaan jossa me näin makaamme.

Talviseen, vähävaloiseen aikaan liittyy Koplantilla emotionaalisesti voimakas talvirunojen sarja, jossa rakastava pari kuljeksii talvisilla pellon pientareilla kylmässä ja hämärässä (ja ero-ahdistus on voimakasta):

Olisin halunnut kulkea kanssasi niittyjen halki
ojien viertä kaislojen ruskeita tupsuja hipoen
mutta valju aurinko laskeutui jo puunlatvojen
ja maatalojen ylle ja tiesin että en voisi
sietää sitä että varjomme pitkinä ja yksinäisinä
kulkisivat niittyjen yli.
Minä pelkään sanoit.

Olisin halunnut kulkea kanssasi kylien halki
hiljaisen iltapäivän tyhjien puutarhojen katujen
kautta kahvilaan jossa valoverhoissa leikkivä aurinko
viihdyttäisi meitä mutta tiesin että en voisi
sietää sitä että hiljaisuus pitkänä ja yksinäisenä
seuraisi välissämme.
Minä pelkään sanoit.

Olisin halunnut nukkua kanssasi, kulkea
kuin aurinko silmilläni käsilläni suullani
ruumiisi outoa maisemaa hivellen
mutta tiesin että en voisi sietää sitä
että koko elämän ajan joutuisimme
nousemaan yksin.
Minä pelkään sanoit.

Runon kolme vaihetta: pitkien varjojen pelko, pitkän hiljaisuuden pelko huipentuvat lopussa erilleen joutumisen pelkoon, siihen, mitä psykologiassa kutsutaan separaatioahdistukseksi. Ehkä runossa kuvattu sietämätöntä asiaa, pelkoa, joka estää onnen. Pelkkä ajatus rakkauden kohteesta erilleen joutumisesta estää jo edeltä käsin sen onnen, jonka mahdollisuutta runossa kuvataan. Yhteinen hetki hämärässä, yhteinen hiljaisuus ja yhteinen nautinto on runossa kiinnostavalla tavalla sekä kuvattu että torjuttu.

Koplandin runoissa yksinkertainen lause yhdistyy syvällisyyteen, Heimo Pihlajamaan käännös välittää hyvin runojen ajatusten tasoa. Kieli on selkeää asiasuomea vaikka kielessä on murteellisuuteen rinnastettavaa, saksan kielen kannalta kiinnostavaa vierautta, murteen tapaan tutut ja ja vieraat piirteet sekoittuvat.

“Nu ga ik een gedicht maken.”
(Nyt lähden tekemään runoa.)

Rutger Kopland: *Muisto jonka unohdit*, runoja, suom. Heimo Pihlajamaa, 220s, ntaamo 2011